

Rok powstania: 2016

TOMASZ OLEJNICZAK, KAJA PRYSTUPA-RZĄDCA

FASING: łańcuch historii

10 stycznia 2013 roku w budynku Teatru Rozrywki w Chorzowie odbyły się obchody 100-lecia powstania Grupy FASING. Uroczystości zgromadziły wielu znamienitych gości, w tym przedstawicieli świata polityki, biznesu, nauki, samorządu i duchowieństwa. Prezes Grupy Zdzisław Bik powitał zgromadzonych słowami:

W mojej ocenie FASING jest najlepszym dowodem, że dzięki ciężkiej pracy, konsekwencji w działaniu wielu pokoleń ludzi oraz ściślej współpracy ze światem nauki, można osiągnąć wiele. [...] Niech rozpoczynający się dla FASING-u nowy wiek będzie jego dumą i przypomina o ponadczasowych wartościach, o szacunku dla historii i poszanowaniu etosu pracy¹.

Warto przyjrzeć się historii Grupy FASING, gdyż dobrze pokazuje, z jakimi wyzwaniem na przestrzeni lat zmagał się polski przemysł na Górnym Śląsku. Filarami Grupy FASING są dwa zakłady produkcyjne, założone całkowicie niezależnie od siebie na początku XX wieku. Są to: powstała w 1913 r. Fabryka na Załężu oraz założona w 1925 r. Fabryka w Wełnowcu².

Początki fabryki na Załężu

Fabryka na Załężu była pierwszym zakładem, od którego Grupa FASING wywodzi swoją historię. Została założona pod nazwą Schlesische Gruben und Hüttenbedarfsgesellschaft m.b.H (Śląska Górniczo-Hutnicza Spółka Akcyjna) i oficjalnie rozpoczęła działalność 8 stycznia 1913 roku. W początkowych latach istnienia zakład zatrudniał zaledwie kilka osób i zajmował się produkcją drobnych części oraz narzędzi dla górnictwa.

W 1918 r. właścicielem zakładu został Alfred Wagner, który dokonał pierwszej rozbudowy i rozszerzenia działalności produkcyjnej poprzez dodanie działu odlewni. Zakład po raz pierwszy zmienia wtedy nazwę na „Fabryka Maszyn i Odlewnia Żeliwa”. Mimo prób dywersyfikacji działalności w latach 30. fabryka znalazła się na skraju bankructwa i w 1933 r. wystawiono ją na licytację, podczas której została zakupiona przez inż. Gustawa Różyckiego.

Nowy właściciel fabryki był z wykształcenia inżynierem i miał za sobą udaną karierę w zagranicznej firmie. Postanowił jednak podjąć ryzyko i zainwestować w słabo wówczas rozwinięty w Polsce przemysł mechaniczny, próbując swoich sił na stanowisku dyrektora zakładu. Zakład po

¹ Pliszak, J. (2013). Doświadczenie i przyszłość. *Europerspektywy*, 1(76).

² Wszystkie informacje dotyczące historii firmy zostały zaczerpnięte z oficjalnych i archiwalnych źródeł firmowych, w tym strony internetowej Grupy FASING (<http://www.fasing.pl/historia>, dostęp 12.09.2015), materiałów archiwalnych oraz oficjalnej historii firmy: Szeles, M. (red.) (2012). *100 lat. Jubileusz Grupy FASING 1913–2013*. Grupa Kapitałowa FASING S.A., Katowice.

raz kolejny zmienił nazwę na „Fabryka Maszyn Odlewnia Żeliwa i Metali Kolorowych »MOJ«”, a nowy dyrektor przeprowadził wiele znaczących inwestycji. W zakładzie powstały nowa kuźnia, budynek socjalny z łaźnią i świetlicą oraz warsztat uczniowski. W latach 1933–1939 zatrudnienie wzrosło z 15 do 800 pracowników. Fabryka rozszerzyła swój asortyment o wentylatory lutniowe, prądnice i agregaty elektryczne do schronów, piły spalinowe oraz syreny elektryczne. Ambicją inż. Różyckiego była jednak produkcja na potrzeby najbardziej przyszłościowego w tamtym czasie przemysłu – motoryzacji. Zakładowi na Załężu udało się zdobyć m.in. kontrakt na rozruszniki do samochodów Fiata w liczbie 2000 sztuk rocznie. Różycki planował również rozbudowę fabryki i budowę nowego zakładu w Sandomierzu, przeznaczonego *stricto* na potrzeby produkcji samochodów. Jednym z koronnych osiągnięć inż. Różyckiego w historii polskiej motoryzacji była produkcja „MOJ 130” – jednego z pierwszych polskich motocykli składającego się w całości z polskich części (załącznik 1). Motocykl został po raz pierwszy zaprezentowany w lutym 1937 r. na specjalnym pokazie dla dziennikarzy, a po kilku modernizacjach Różyckiemu udało się zdobyć kontrakt na dostawę dla polskiego wojska. Motocykl startował również z powodzeniem w rajdach, np. Wyścigu Ulicznym w Warszawie w 1938 r., III Rajdzie Tatrzańskim oraz Rajdzie Śladami Marszałka Józefa Piłsudskiego. Szacuje się, że w latach 1937–1939 wyprodukowano około 600 sztuk tego modelu.

We wrześniu 1939 r. stanowisko dyrektora firmy w zastępstwie inż. Różyckiego objął powiernik z ramienia ówczesnych władz. Trzy lata później szefem zakładu został po raz kolejny inż. Alfred Wagner, który piastował to stanowisko do stycznia 1945 roku. W tym okresie fabryka całkowicie zmieniła profil, przestawiając się na produkcję na potrzeby przemysłu zbrojeniowego. Głównymi produktami były wówczas m.in. głowice do granatów oraz pocisków artyleryjskich.

Początki fabryki w Wełnowcu

Niemal równoległe z rozwojem zakładu na Załężu, w innej dzielnicy Katowic, zlokalizowanej w odległości zaledwie 3 kilometrów (załącznik 2), rozwijał się mały zakład ślusarsko-kuzienniczy. W 1925 r. zakład ten zarejestrowano w formie spółki o nazwie „Lichter i Krzanowski Towarzystwo Przemysłowe”. Spółka przetrwała zaledwie cztery lata, ale jeden z jej właścicieli, Piotr Krzanowski, kontynuował działalność produkcyjną w 1929 r., powołując firmę o nazwie „Rapid”.

Krzanowski, podobnie jak Różycki, miał doświadczenie w pracy w przemyśle oraz smykałkę do interesów. Część sprzedaży zakład miał niejako zapewnioną, ponieważ produkował części zamienne dla autobusów Śląskich Linii Autobusowych oraz różnego rodzaju odlewy żeliwne dla parowozów i silników elektrycznych, stopniowo rozszerzając produkcję na branżę górniczą. W rezultacie w ciągu zaledwie trzech lat Krzanowski rozbudował zakład o dom zarządu, budynek ciągarci, kuźnię i odlewnię. W tym czasie zakład zatrudniał blisko 55 osób i wykonywał 35 ton odlewów miesięcznie.

Podobnie jak w przypadku zakładu na Załężu, we wrześniu 1939 r. fabryka zmieniła profil produkcji i nazwę na „Rapid Industrie – Anlage Hohenlohenhütte”. Zatrudnienie wzrosło do około 120 osób, a produkcja obejmowała odlewy do włączów łodzi podwodnych, żeliwnych balastów, zapalników do bomb oraz wstępnej obróbki obsad śmigieł.

Integracja i rozwój fabryk

W 1945 r. zakład MOJ Fabryka Maszyn i Odlewnia Żeliwa i Metali oraz „Rapid” Zakłady Przemysłowe zostały przejęte i włączone w nową strukturę organizacji przemysłu, tzw. Zjednoczenie Fabryk Maszyn i Sprzętu Górniczego z siedzibą w Katowicach. Po długiej przerwie na stanowisko dyrektora zakładu w Załężu powrócił Gustaw Różycki, który starał się przekonać władze do uruchomienia produkcji innowacyjnych silników jego pomysłu. Stanowisko to piastował jednak zaledwie przez miesiąc – między październikiem a listopadem 1945 roku. Na przestrzeni kolejnych 10 lat fabryka miała 5 różnych dyrektorów. Zmieniała się również jej nazwa. W 1951 r. fabryka zmieniła

nazwę na „Katowicka Fabryka Sprzętu Górniczego Katowice”. W roku 1953, w celu uczczenia śmierci przywódcy ZSSR, nazwę miasta Katowice zmieniono na Stalinogród. Konieczna była również zmiana nazwy zakładu na „Stalinogrodzka Fabryka Sprzętu Górniczego w Stalinogrodzie”. W roku 1956 powrócono jednak do poprzedniej nazwy miasta i zakładu.

Rotacja na stanowisku dyrektora w zakładzie w Wełnowcu była znacznie mniejsza. W kwietniu 1945 r. stanowisko to objął Edmund Brzozowski, który po 6 latach, w 1951 r. przeszedł na analogiczne stanowisko w Załężu. Stanowisko dyrektora w Wełnowcu objął Waław Bokacki i sprawował je nieprzerwanie przez kolejne 11 lat do 1963 r., kiedy to nastąpiło pełne zjednoczenie zakładów w Załężu i Wełnowcu. Bokacki pozostał na stanowisku dyrektora, kierując nimi nieprzerwanie przez kolejne 18 lat, aż do 1981 roku, kiedy przeszedł na emeryturę. Waław Bokacki stał się swego rodzaju legendą Grupy FASING, całe swoje życie poświęciwszy firmie. Awansował od brygadzysty, poprzez mistrza, kierownika kontroli technicznej aż na stanowisko dyrektora. Sprawując najwyższe stanowisko w firmie, ukończył studia na Politechnice Śląskiej i Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie i poświęcił się badaniom nad nowymi technologiami w przemyśle górniczym. Warto wspomnieć, że Waław Bokacki był współtwórcą i wieloletnim prezesem klubu sportowego „RAPID-ORZEŁ” Wełnowiec, który w latach 60. został przekształcony w jeden z najsłynniejszych polskich klubów piłkarskich – GKS Katowice.

Lata 50. i 60. to okres stopniowej rozbudowy i modernizacji obu zakładów, ale przede wszystkim zacieśniania współpracy z dynamicznie rozwijającą się branżą górnictwa. W tych latach wybudowano m.in. magazyn wyrobów gotowych, budynek administracyjny, bocznice kolejową, budynek narzędziowni oraz halę produkcyjną łańcuchów. 1 stycznia 1963 r. nastąpiło połączenie zakładów MOJ i RAPID w jedno przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą „Fabryka Sprzętu i Narzędzi Górniczych MOJ-RAPID”. Pod tą nazwą, z niewielkimi zmianami w 1967 r., zakład funkcjonował aż do lat 90. W momencie zjednoczenia w 1963 r. fabryka zatrudniała 1486 pracowników.

W latach 70., dzięki rosnącemu eksportowi wyrobów z poszczególnych zakładów (GONAR – 60% całej produkcji, RAPID – 50%, MOJ – 20%), Grupa FASING przeżywała okres prawdziwej prosperity. Rosnące przychody z eksportu pozwoliły na sfinansowanie wielu nowych obiektów – zarówno na Wełnowcu, jak i na Załężu. Ze względu na dynamiczny rozwój górnictwa w kraju i za granicą potrzebne były nowe rozwiązania technologiczne i badania nad nowatorskimi rozwiązaniami. Dlatego też w 1972 r. utworzono Zakład Doświadczalny Narzędzi Górniczych, który zapewniał zaplecze badawczo rozwojowe oraz opracowywał wynalazki, zdobywając międzynarodowe patenty, jak np. patent z 1975 r. na ogniwo szybkozłączne. W latach 1972–1974 w wyniku znaczącej inwestycji i na bazie szwedzkiej licencji Fagersta, na Załężu wybudowano całkowicie nową Fabrykę Narzędzi Górniczych GONAR. Fabryka ta została połączona z istniejącymi zakładami, tworząc trzyzakładowe przedsiębiorstwo o znacznych mocach produkcyjnych. W latach 70. profil produkcji składał się z trzech zasadniczych grup produktów: łańcuchów górniczych; narzędzi do urabiania kombajnami oraz narzędzi górniczych, w tym wiertarek elektrycznych, powietrznych, udarowych, młotków górniczych czy sprzęgieł hydraulicznych. Produkty te dostarczano na rynek polski oraz w coraz większym stopniu eksportowano za granicę do ZSRR, Albanii, Brazylii, Bułgarii, Chin, Czechosłowacji czy Jugosławii oraz krajów tzw. drugiego obszaru płatniczego, posługujących się w rozliczeniach przede wszystkim dolarem amerykańskim. Z roku na rok rósł również eksport łańcuchów górniczych i noży kombajnowych do Chińskiej Republiki Ludowej, która w handlu zagranicznym rozliczała się we frankach szwajcarskich.

Trudne lata i czas przemian

Początek lat 80. przyniósł gwałtowne zmiany, w tym nagłe ograniczenie dostępu do zagranicznych kredytów. Mimo że firmy nadal prowadziły eksport, brak dostępu do zagranicznych źródeł finansowania spowodował wstrzymanie inwestycji oraz spadek importu, a w konsekwencji załamanie

krajowej produkcji przemysłowej. Na porządku dziennym były braki surowców i nieterminowość dostaw, co z kolei przekładało się na stopniowy spadek jakości produktów. Niekorzystna sytuacja utrzymywała się przez całe lata 80., prowadząc do stopniowej erozji ciężko wywalczonej międzynarodowej pozycji rynkowej Grupy FASING.

Początek lat 90. nie poprawił sytuacji zakładów, przynosząc całkowicie nowe wyzwania i zagrożenia, w postaci załamania eksportu do krajów Europy Wschodniej oraz Chin. W tym czasie w kraju rozpoczęto likwidację kopalń, co powodowało kurczenie się rynku wewnętrznego. Jednocześnie na rynku zaczęła pojawiać się nowa konkurencja z krajów Europy Zachodniej. Firma znajdowała się w stanie olbrzymiego zadłużenia, jeszcze z okresu inwestycji podjętych w latach 70. Dzięki poświęceniu załogi i ciągłym usprawnieniom dokonywanym w dużej mierze własnymi siłami przedsiębiorstwu udało się utrzymać poziom produkcji, jakości, sprzedaży oraz półtora tysiąca miejsc pracy. Lata 90. przyniosły jednak również transformację i restrukturyzację przedsiębiorstwa, które z zakładu państwowego stało się spółką akcyjną. Transformację przeprowadził ówczesny dyrektor Jerzy Kostyrko, który w 1991 r. wystąpił do Ministerstwa Przemysłu o przekształcenie zakładu, w rezultacie którego powstała spółka z jednoosobowym udziałem Skarbu Państwa o nazwie Fabryka Sprzętu i Narzędzi Górniczych FASING.

Ostatnia dekada XX w. to w historii przedsiębiorstwa przede wszystkim zmiany własnościowe i dostosowanie się do zasad obowiązujących w gospodarce wolnorynkowej. Nowy samodzielny zakład przystąpił też do Programu Powszechnej Prywatyzacji i znalazł się w pakiecie XI Narodowego Funduszu Inwestycyjnego. Kilka lat później rozpoczął się proces reprivatyzacji Spółki. FASING – jako duży wielozakładowy twór – mógł być kupiony jedynie przez zachodnich inwestorów, bo tylko ci dysponowali odpowiednio dużym kapitałem. Z reguły polskie przedsiębiorstwa nabywane były w celu ich likwidacji i wejścia na rynek z nowymi towarami. Udało się temu zapobiec dzięki podziałowi zakładu na szereg mniejszych firm i odnalezieniu właścicieli spośród polskich inwestorów. W ten właśnie sposób uratowano FASING. W wyniku podziału powstały nowe, samodzielne firmy: Transfas, FASING – MOJ oraz FASING – GONAR. W roku 1998 utworzona została z kolei spółka FASING – Technologia i FASKOP. W styczniu 1999 r. zarząd spółki zdecydował o sprzedaży 100% udziałów w spółce FASING – GONAR. Niecały rok później 63% akcji w spółce FASING nabyła spółka PPH Karbon 2. Stała się ona jednocześnie inwestorem strategicznym, dzięki któremu firma ze stuletnią dziś tradycją znalazła się w światowej czołówce producentów łańcuchów.

Grupa FASING w XXI wieku

W momencie zakupu akcji FASING przez spółkę Karbon 2 w przedsiębiorstwie nastąpiły diametralne zmiany. Firma znalazła się w strukturze powiązań właścicielskich grupy zarządzanej przez pasjonatów rozwoju i przedsiębiorczości. Nowi właściciele nadali spółce nowy charakter; szczególnie istotne było zaangażowanie w działalność eksportową i otwarcie grupy na rynki zagraniczne. Dzięki temu Grupa FASING, będąca od roku 2000 spółką giełdową, stała się największym producentem łańcuchów ogniowych na świecie. Ponadto laboratoria spółki prowadzą działalność usługową w zakresie analizy składu chemicznego stali, pomiarów twardości, badań mikro- i makrostrukturalnych oraz kontroli przyrządów pomiarowych.

Na początku 2000 r. Grupa FASING jasno określiła swój kierunek działania. Ze względu na fakt, że fabryka od lat specjalizowała się w wytwarzaniu łańcuchów ogniowych, podjęto decyzję, iż ten rodzaj wyrobów stanie się sztandarowym produktem firmy. W ramach działalności dodatkowej spółka miała świadczyć usługi z zakresu mechaniki i automatyki. Wśród różnych grup produktowych Grupy FASING na szczególne wyróżnienie zasługują wysoko wytrzymałościowe łańcuchy ogniowe, znajdujące zastosowanie w górnictwie węglowym. Praktycznie wszystkie kopalnie w Polsce korzystają z łańcuchów tej marki, a również na świecie są one stosowane przy

uzbrajaniu najdłuższych i najbardziej obciążonych przenośników. Spółka dostarcza swoje wyroby do blisko 2000 użytkowników w ponad 40 krajach na świecie (załącznik 3). Zapotrzebowanie na jej produkty stale rośnie, także w takich krajach jak: Chiny, USA, Rosja, Ukraina czy Australia. Grupa FASING należy do czołówki polskich firm eksportujących swoje towary na rynek chiński.

Pierwsze dekada lat 2000. była dla Grupy FASING okresem dynamicznego rozwoju i ekspansji poprzez inwestycje i przejęcia. W roku 2006 utworzono spółkę *joint-venture* Shandong Liangda Fasing Round Link Chains Co., Ltd z siedzibą w Chinach. Głównym celem nowej spółki było wspólne przedsięwzięcie polsko-chińskie, polegające na utworzeniu zakładu produkcyjnego, który produkować będzie wybrany asortyment wyrobów na potrzeby lokalnego rynku. W chwili obecnej spółka koncentruje się przede wszystkim na rozwoju i ekspansji gospodarczej w swoim regionie. Jej atutami są silna, światowa pozycja pozostałych firm znajdujących się w Grupie FASING oraz know-how polskiego rynku maszyn i urządzeń przemysłowych.

W roku 2008 Grupa FASING przejęła jednego ze swoich głównych konkurentów – niemiecką spółkę Kettenwerk Becker-Prünfte GmbH. Spółka ta, podobnie jak Grupa FASING, od lat specjalizowała się w produkcji wysokiej jakości łańcuchów, szczególnie łańcuchów o dużych średnicach, wykorzystywanych w przemyśle górniczym. Łańcuchy ogniotrwałe marki Becker-Prünfte są używane niemal we wszystkich kopalniach na świecie. Ten olbrzymi potencjał produkcji i ludzi będzie nadal rozwijany w ramach Grupy FASING.

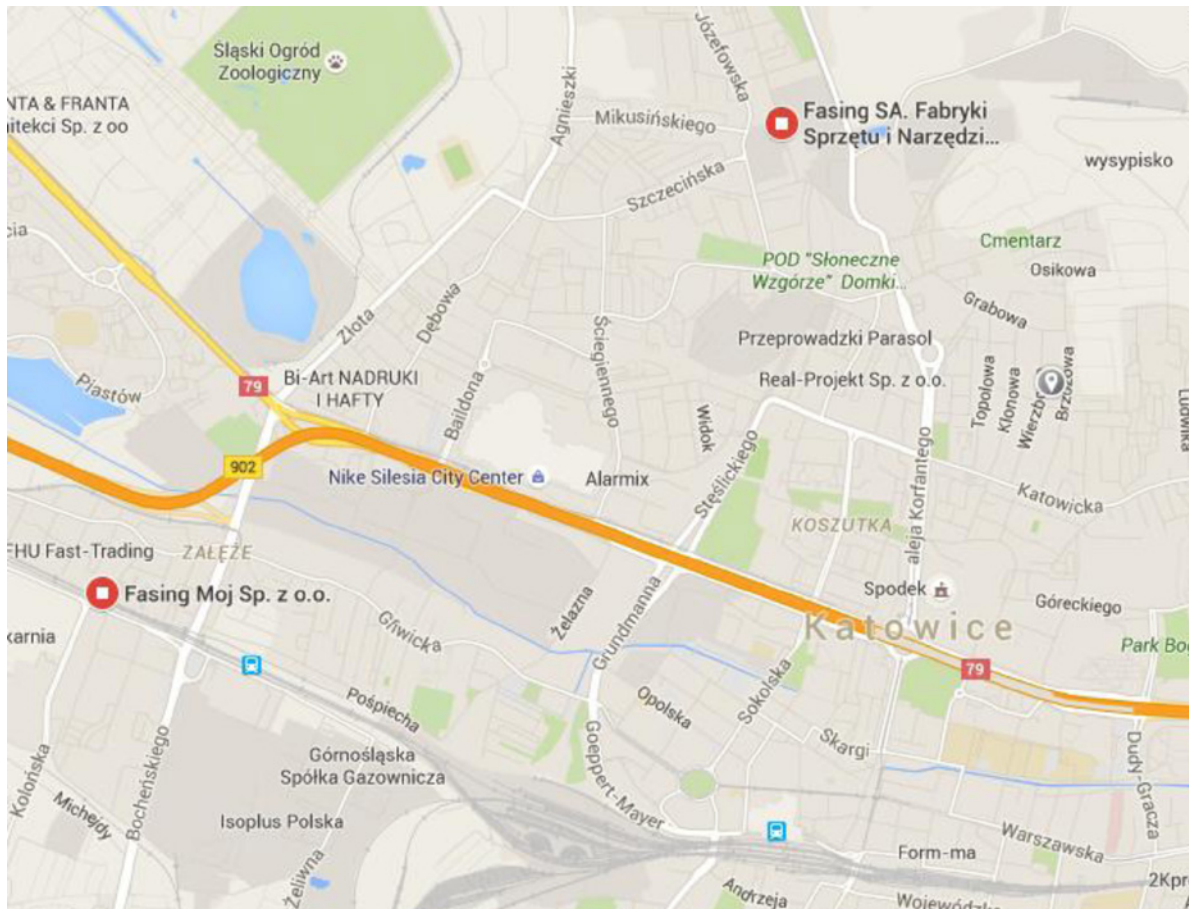
W ostatnich latach niezwykle istotnym kierunkiem eksportu wyrobów Grupy FASING stał się także rynek Europy Wschodniej i Azji Północnej. Od 2000 r. FASING rozpoczął samodzielny eksport swoich produktów, najpierw do Rosji i na Ukrainę, później także na Białoruś, do Kazachstanu, Estonii, Litwy i na Łotwę. Znaczący rozwój pozycji Grupy FASING na tych rynkach przyczynił się do rozpoczęcia działalności spółek córek – FASING UKRAINA (2011) reprezentującej interesy Grupy FASING na tym obszarze, oraz OOO Zavody gornovo oborudowanija i instrumenta Fasing (2014), która oferuje produkty i usługi Grupy FASING na rynku rosyjskim.

ZAŁĄCZNIK 1. Motocykl MOJ 130

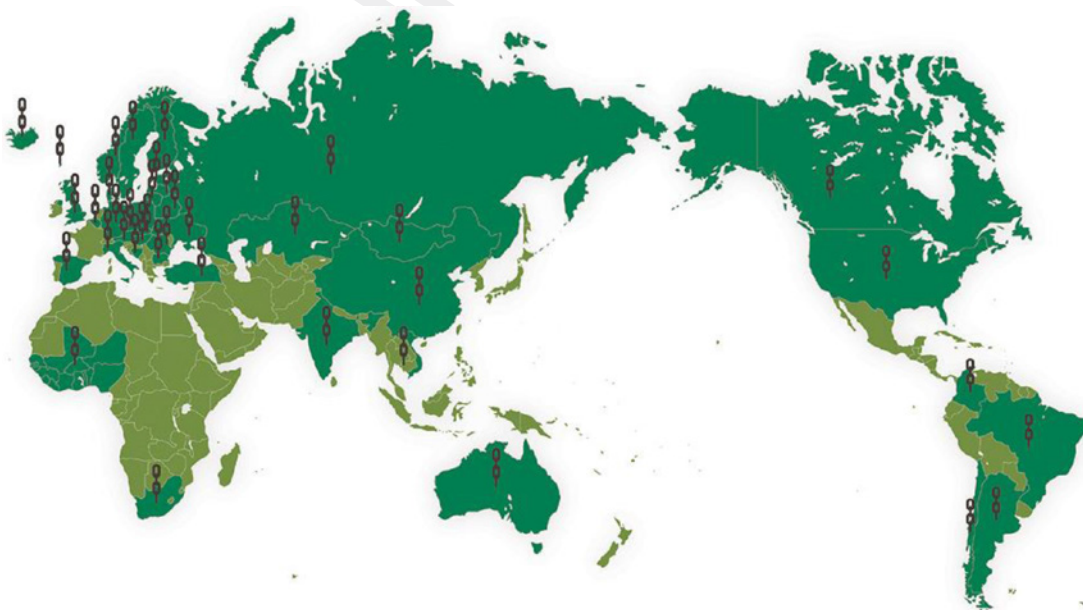
Źródło: <http://www.moj.com.pl/pl/kuznia-osowiec/o-firmie-1.html> (12.09.2015).

ZAŁĄCZNIK 2. Lokalizacja pierwszych zakładów Grupy FASING na terenie Katowic

Źródło: Google Maps.

ZAŁĄCZNIK 3. Docelowe kraje eksportu produktów Grupy FASING

Źródło: <http://www.fasing.pl/eksport> (12.09.2015).

Załącznik 4. Chronologia rozwoju Grupy FASING

